



## ODELJENJE ZA SUDSKU MEDICINU EULEX-KOSOVO

---

### GODIŠNJI EULEX/OSM IZVEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA OPERACIJE U VEZI NESTALIH OSOBA

PERIOD IZVEŠTAVANJA: 09. DEC. 2009- 08. DEC. 2010. (2011-OSM-010)

#### Uvod

Ovaj izveštaj predstavlja rezultate aktivnosti koje su preduzeli EULEX i OSM kao deo svojih operacija u vezi nestalih osoba u periodu od 9. decembra 2009. godine do 8. decembra 2010. Izveštaj je podeljen na sledeća poglavlja:

- Poglavlje 1- Mandat EULEX-a/OSM-a
- Poglavlje 2- Rezultati operacija na terenu
- Poglavlje 3- Sudsko-medicinski antropološki rezultati
- Poglavlje 4- Neidentifikovani posmrtni ostaci
- Poglavlje 5- Rešavanje pogrešnih identifikacija
- Poglavlje 6- Pogrešno pridružene kosti
- Poglavlje 7- Istraživanje arhive
- Poglavlje 8- Predaja posmrtnih ostataka porodicama
- Poglavlje 9- Civilno društvo
- Poglavlje 10- Radni plan za 2011. godinu

---

### IZVRŠNI PREGLED

Tokom 2010. godine EULEX i Odeljenje za sudsku medicinu (OSM) izvršili su 101 operaciju na terenu i pronašli su 34 lica. Pedeset sedam (57) nestalih lica je identifikovano. 103 posmrtna ostatka vraćeni su porodicama. Iscrpna analiza neidentifikovanih ostataka se i dalje nastavlja. Pregledano je preko 700 spisa, koji se odnose na izmešane, fragmentirane i spaljene slučajeve. 580 uzoraka kostiju izabrano je za DNK analizu, što je rezultiralo spajanjem 231 kosti.

Za 2011. godinu, preko 20 slučajeva sa potencijalnim lokacijama identifikovano je za operacije na terenu. Ovo uključuje velika i kompleksna mesta kao što su groblja, rudnici, bunar, bivše veliko streljište, itd. Pored toga, intenzivni rad će se nastaviti na neidentifikovanim posmrtnim ostacima. Biće i energičnih aktivnosti usmerenih ka javnosti.

Najveći izazovi za 2011. godinu jesu pronalaženje pouzdanih informacija koje vode do potencijalnih grobnica, utvrđivanje identiteta posmrtnih ostataka koji se čuvaju u OSM i saradnja sa porodicama i udruženjima porodica.

## POGLAVLJE 1- MANDAT EULEX-a/OSM-a

EULEX je evropska misija vladavine zakona na Kosovu, koja je ustanovljena Zajedničkim dokumentom Saveta 2008/124/CFSP, 4. februara 2008. godine. Misiju je odobrila kosovska vlada i 27 zemalja članica Evropske unije, a mandat joj je pružanje pomoći kosovskim pravosudnim vlastima i organima za sprovođenje zakona u njihovom napretku ka održivosti i odgovornosti. Misija je postala operativna 9. decembra 2008. godine.

U junu 2010, na osnovu usvajanja zakona Br. 03/L-137 donetog od strane Skupštine Republike Kosova, KNLSM je transformisan u "Odeljenje za sudsku medicinu" pod Kosovskim ministarstvom pravde. OSM je utemeljen kao "kompetentna javna uprava odgovorna za obezbeđivanje sudske medicine i medicinske ekspertize u istragama smrtnih slučajeva, uključujući ekshumaciju ljudskih ostataka povezanih sa oružanim sukobom na Kosovu i vraćanje posmrtnih ostataka porodicama".

Odeljenje za sudsku medicinu (OSM) je naučna institucija Ministarstva pravde koja se bavi različitim aktivnostima u sudsko-medicinskom radu. Njeni glavni ciljevi su:

- Utvrditi sudbinu nestalih lica kao rezultat konflikta na Kosovu i njegovih posledica,
- Ojačati vladavinu prava na Kosovu pružajući naučno pouzdane fizičke dokaze koji mogu da pomognu u traženju pravde,
- Biti u prvim redovima kada je u pitanju razvoj sudske medicine na Kosovu i u balkanskom regionu.

Sudsko medicinski stručnjaci EULEX-a rade u partnerstvu sa stručnjacima Ministarstva pravde u OSM-u sa ciljem da pomognu u potrazi za nestalim licima i razviju održivi i delotvorni sistem sudske medicine. Počev od 9. decembra 2008. godine, EULEX je preuzeo nadgledanje, praćenje i savetovanje i izvršne funkcije u okviru OSM-a. U cilju sprovođenja mandata, stručnjaci EULEX-a rade u tesnoj saradnji sa Ministarstvom pravde/srodnim institucijama OSM-a.

OSM ima sledeći dvojni mandat:

1) Rasvetliti sudbinu nestalih osoba:

- Proceniti i ekshumirati sumnjive grobnice,
- Vrsiti obdukcije neidentifikovanih posmrtnih ostataka kako bi se utvrdio uzrok smrti kada god je to moguće i kompletirati identifikaciju na profesionalan način, koristeći DNK analize kada kod je to potrebno,
- Kontinuirano obavestavati porodice nestalih osoba o napretku i vraćanje identifikovanih posmrtnih ostataka porodicama na pravovremeni i uljudan način,
- Održavanje ažurirane arhive i statistike o nestalim osobama na Kosovu.

2) Obezbediti medicinsko-pravni sistem evropskih standarda na Kosovu, koji uključuje, ali se ne ograničava isključivo na sledeće specijalnosti:

- Medicinski pregledi žrtava seksualnih/fizičkih krivičnih dela,
- Obdukcije u slučajevima sumnjive neprirodne smrti,
- Slučajevi pogrešnog medicinskog lečenja,
- Toksikološka analiza,
- Histo-patološka analiza,
- Medicinsko-pravna analiza mesta krivičnih dela.

OSM je ustanovio dosledan sistem radnih procedura i protokola za ekshumacije, obdukcije, identifikacije, vraćanje posmrtnih ostataka, i za rad u mrtvačnici, kojima se poštuju zahtevi pravosudnog sistema i potrebe porodica.

Rešavanje sudbine nestalih lica na Kosovu je izuzetno dugotrajan i složen zadatak kojeg još složenijim čini posebno osetljivi društveni i politički kontekst. Sistematskom proverom arhiva, zatvaranjem slučajeva lica koja se više ne smatraju nestalim, stalnom potragom za grobnicama i ekshumacijama grobova, identifikacijom i vraćanjem posmrtnih ostataka, broj nestalih lica je smanjen sa 5.236 (brojka u junu 2002. godine) na **1.821 (zvanična brojka u decembru 2010. godine)**. Ovo znači da je sudbina **3.415 (65%) nestalih lica** razrešena za 8 godina rada.

### 1.1 NAČELO EULEX-a/OSM-a PO PITANJU NESTALIH OSOBA:

Istraga i rešavanje pitanja nestalih lica kao rezultata konflikta na Kosovu i njegovih posledica od najveće je važnosti za EULEX i OSM. Teški problemi koji okružuju slučajeve nestalih lica zahtevaju hitru, jedinstvenu i kontinuiranu reakciju. Istrage, zajedno sa aktivnostima usmerenim prema javnosti, jesu i ostaće pravovremene i sveobuhvatne.

Dok je preko 65% nestalih lica pronadjeno do dana kada je ovaj dokument izdat, na Kosovu preostaje 1.821 lica čija sudbina nije razrešena. Istrage se obično suočavaju sa slučajevima kojima načelno nedostaju važni tragovi za istragu. Istražni problemi se mešaju sa protokom vremena: prošla je jedna decenija kada se većina nestanaka desila. Kompleksnosti istrage nužno zahtevaju aktivnu interakciju sa sektorom civilnog društva, kao i njegovu uključenost, u naporu da se stvore novi putevi istražnih aktivnosti.

Načelo EULEX-a/OSM-a je da se pobrine:

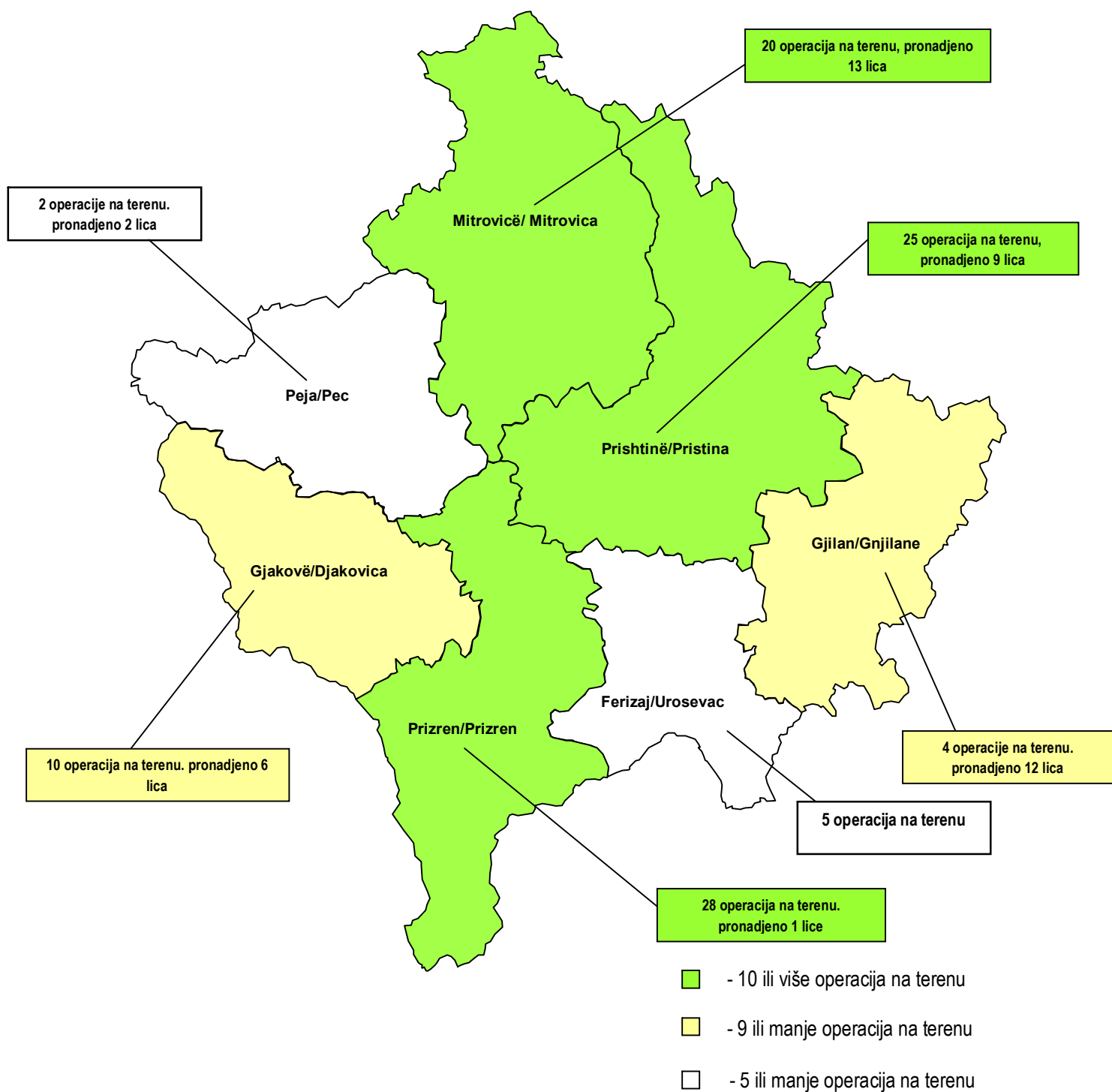
- Da su svi izveštaji u potpunosti istraženi,
- Da se napravi i ažurira celokupni dosije kada nove informacije budu dostupne,
- Da se iskoristi svaki instrument dostupan OSM-u radi pomaganja u istrazi,
- Da se uspostavi svaka relevantna saradnja sa drugim odeljenjima i relevantnim jedinicama,
- Da se porodice nestalih osoba pravovremeno obavestavaju o statusu istraga. Upotrebiti sva sredstva kako bi se porodice uverile da se koriste dostupne istražne metode sudske medicine,
- Da informacije budu dostupne porodicama i udruženjima porodica,
- Da se održavaju odgovarajući i ispravni odnosi sa medijima u vezi sa nestalim osobama i neidentifikovanim posmrtnim ostacima,
- Nijedan slučaj neće biti zatvoren dok se ne rasvetli sudbina te nestale osobe.

## POGLAVLJE 2 - REZULTATI OPERACIJA NA TERENU

OSM je imao intenzivnu terensku sezonu koja je rezultirala 101-om terenskom operacijom, što je rezultiralo otkrivanjem 34 lica. Preko 20 novih potencijalnih grobnica je zabeleženo kako bi se iste istražile u 2011. godini.

Saradnja mnogih udruženja porodica igrala je ključnu ulogu u postizanju dosadašnjih rezultata, posebno kod sumnjivih slučajeva pogrešne identifikacije od 1999. godine. Sledeća mapa i tabele 1 i 2 pokazuju geografsku distribuciju operacija na terenu:

Mapa 1- BROJ OPERACIJA NA TERENU I PRONADJENIH OSOBA PO REGIONIMA



**Tabela 1: Operacije na terenu po regionima**

| Region       | Operacije na terenu | Pronadjena lica |
|--------------|---------------------|-----------------|
| Mitrovica    | 20                  | 13              |
| Prishtina    | 25                  | 9               |
| Gjilan       | 4                   | 1               |
| Peja         | 2                   | 2               |
| Prizren      | 28                  | 2               |
| Ferizaj      | 5                   | 1               |
| Gjakova      | 10                  | 6               |
| <b>Total</b> | <b>94</b>           | <b>34</b>       |

**Tabela 2: Operacije na terenu po Opštinama**

| Opština      | Operacije na terenu | Pronadjena lica |
|--------------|---------------------|-----------------|
| Dečan        | 3                   | 0               |
| Gjakova      | 4                   | 6               |
| Ferizaj      | 3                   | 1               |
| Gjilan       | 1                   | 1               |
| Drenas       | 0                   | 0               |
| Istog        | 0                   | 0               |
| Kaçanik      | 2                   | 0               |
| Kamenica     | 1                   | 0               |
| Klina        | 0                   | 0               |
| Lipjan       | 3                   | 2               |
| Malisheva    | 0                   | 0               |
| Mitrovica    | 4                   | 1               |
| Podujeva     | 7                   | 2               |
| Peje         | 2                   | 2               |
| Prizren      | 19                  | 1               |
| Prishtina    | 15                  | 5               |
| Rahovec      | 3                   | 0               |
| Skenderaj    | 1                   | 1               |
| Suhareka     | 9                   | 1               |
| Viti         | 2                   | 0               |
| Vushtri      | 14                  | 11              |
| Zubin Potok  | 1                   | 0               |
| <b>Total</b> | <b>94</b>           | <b>34</b>       |

## 2.1 SUMNJIVE LOKACIJE VAN KOSOVA

EULEX i OSM predstavnici prisustvovali su kao posmatrači na sledećim ispitivanjima lokacija u Srbiji:

**Tabela 3: Mesta posećena u svojstvu posmatrača**

| Navodno mesto | Datum         | Status    |
|---------------|---------------|-----------|
| Medvedja      | 29. april     | Tekući    |
| Rudnice       | 25. jun       | Negativni |
| Rudnice       | 08. jul       | Negativni |
| Perucac       | 09. avgust    | Negativni |
| Rudnice       | 22. septembar | Negativni |

EULEX će nastaviti da traži od srpskih vlasti da provere potencijalne lokacije kao što su Rudnice, na naučni i sistematski način, koristeći odgovarajuću metodologiju i tehniku.

Jedna navodna lokacija zajednički je iskopana od strane EULEX-a i crnogorskih vlasti od 19. do 27. jula u gradu Andrijevica. Rezultati su bili negativni.

Uspostavljeni su kontakti sa makedonskim i albanskim vlastima u vezi sa potencijalnim grobnicama lociranim na njihovim teritorijama.

## POGLAVLJE 3- REZULTATI SUDSKO MEDICINSKE ANTROPOLOGIJE

Kao rezultat rada na identifikaciji obavljenoj od strane EULEX-a/OSM-a, pozitivno je identifikovano 103 lica u 2010. godini, od kojih su 57 bila nestala lica.

Rad sudsko medicinske antropologije doneo je rezultat odabira 580 uzoraka kostiju koji su poslani na dalju analizu genetskog profila urađenog od strane MKNL. Pored toga, 231 uzorak kostiju je povezan sa drugim pojedincima.

Obavljena je detaljna analiza i procena nekoliko slučajeva izmešanih i spaljenih ostataka iz nekoliko regiona na Kosovu. Identični zadatak je sproveden sa hiljadama fragmentisanih delova tela koji su ekshumirani na lokacijama u Srbiji (Bajina Bašta, Petrovo Selo i Batajnica). Ovaj posao je izvršen zajedno sa proverom preko 700 spisa.

## POGLAVLJE 4 - NEIDENTIFIKOVANI OSTACI

### 4.1 UVOD

Identifikacija tela i delova tela koji se čuvaju u OSM je od najvećeg prioriteta i čini značajnu komponentu strategije OSM-a. U tom cilju, OSM je intenzivno radila na proveru svakog slučaja pojedinačno i napravila je značajan napredak. Pored toga, preko 580 uzoraka kostiju poslato je MKNL na DNK analizu. Poslednjih 12 meseci EULEX/OSM intenzivno su nastavili da rade na neidentifikovanim posmrtnim ostacima koji se čuvaju u mrtvačnici. Rad je bio naporan i veoma složen. Zadatak nije završen jer je potrebna dalja detaljna analiza i saradnja sa civilnim društvom.

### 4.2 VODIČ ZA RAZUMEVANJE NEIDENTIFIKOVANIH OSTATAKA U OSM – SLUČAJEVI SA KOSOVA

- Postoji 250 tela
- Postoji 101 delova tela.
- Postoji 168 tela muških osoba i 82 tela ženskih osoba. Postoji 80 delova tela muških osoba i 21 deo tela ženskih osoba.
- Svi su profilirani od strane MKNL (svi imaju DNK "otisak prsta"). Međutim za veliki broj slučajeva profili su nekoliko godina stari. Savetujemo da se za problematične slučajeve ponovo uradi profil uz pomoć nove tehnologije i metode koju nam nudi MKNL i druge laboratorije.
- U 2010. godini, šesnaest (16) uzoraka koji su poslani 2002. i 2003. konačno su se poklopili sa uzorcima krvi. Za ove slučajeve, trebalo je 7 do 8 godina da se dobije poklapanje sa uzorcima krvi.
- Za ostala tela i delove tela, nijedan od njih se do sada nije poklopio sa uzorcima krvi iz baze podataka, tako da su oni ostali neidentifikovani.
- Ukoliko rođaci još uvek nisu dali krv na analizu: njihova nestala lica bi mogla biti u OSM.
- Znamo da ima više od 250 nepotpunih uzoraka krvi. Takođe, postoji 61 slučaj za koje uopšte ne postoji uzorak krvi.
- Postoji ukupno 311 slučajeva koji se ne mogu identifikovati jer ne postoji uzorak krvi za poređenje.
- Moguće je da su neki od posmrtnih ostataka koji su sahranjeni tokom i posle konflikta **POGREŠNO IDENTIFIKOVANI** i da su oni, u stvari, nestala lica, dok ostaci u OSM jesu lica koja nikad nisu prijavljena kao nestala (Pogledaj poglavlje 5 ispod: Rešavanje potencijalnih pogrešnih identifikacija).

Tabela 4: U Opštinama

| Opštine       | Tela       | Delovi tela |
|---------------|------------|-------------|
| Dečani        | 2          | 9           |
| Đakovica      | 27         | 14          |
| Uroševac      | 3          | 0           |
| Gnjilane      | 2          | 1           |
| Drenaš        | 1          | 1           |
| Istok         | 2          | 17          |
| Kačanik       | 4          | 1           |
| Kamenica      | 2          | 0           |
| Klina         | 3          | 0           |
| Lipljan       | 0          | 1           |
| Mališevo      | 3          | 1           |
| Mitrovica     | 23         | 8           |
| Podujevo      | 2          | 1           |
| Peć           | 23         | 18          |
| Prizren       | 34         | 7           |
| Priština      | 82         | 9           |
| Orahovac      | 8          | 2           |
| Srbica        | 3          | 7           |
| Suva Reka     | 14         | 2           |
| Vučitrm       | 12         | 2           |
| <b>Ukupno</b> | <b>250</b> | <b>101</b>  |

Tabela 5: U Regionima

| Region        | Tela       | Delovi tela |
|---------------|------------|-------------|
| Mitrovica     | 38         | 17          |
| Priština      | 85         | 12          |
| Gnjilane      | 4          | 1           |
| Peć           | 28         | 35          |
| Prizren       | 51         | 10          |
| Uroševac      | 7          | 1           |
| Đakovica      | 37         | 25          |
| <b>Ukupno</b> | <b>250</b> | <b>101</b>  |

Tabela 6: Lokacije u Srbiji

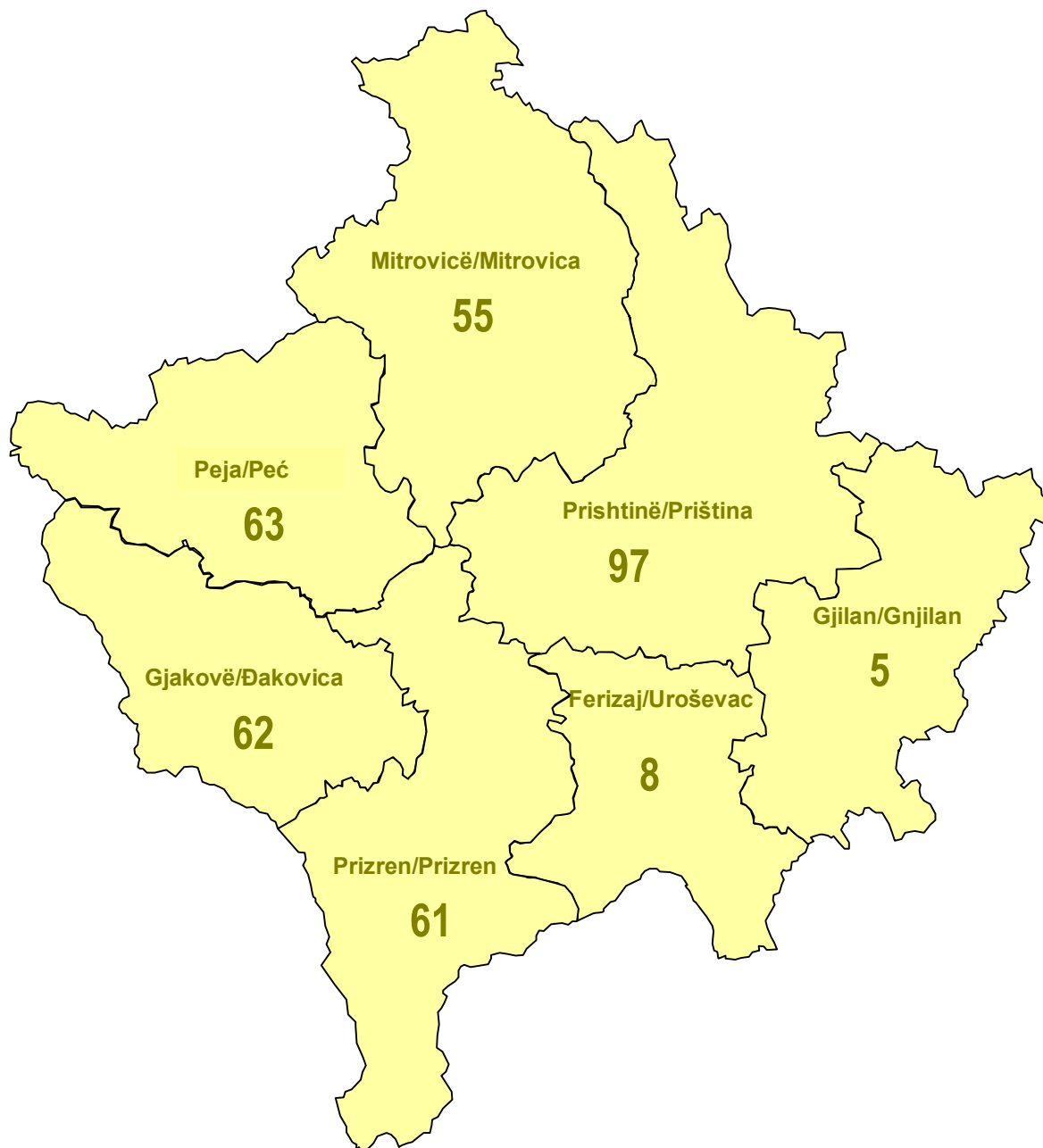
| Lokacije      | DNK Profili |
|---------------|-------------|
| Bajina Bašta  | 3           |
| Batajnica     | 6           |
| Batajnica 03  | 6           |
| Batajnica 05  | 6           |
| Batajnica 07  | 5           |
| <b>Ukupno</b> | <b>26</b>   |

Tabela 6 pokazuje broj DNK profila bez poklapanja, iz masovnih grobnica lociranih u Srbiji 2001., 2002. i 2003. godine. Ukupan broj od 26 jedinstvenih profila (26 lica) je ostalo neidentifikovano. Oni još uvek nisu identifikovani jer se nisu poklopili sa uzorcima krvi iz baze podataka.

#### 4.3 Sadašnja strategija:

Kao i tokom 2009. godine, i 2010. godine EULEX- OSM uspostavlja veze sa udruženjima porodica nestalih na Kosovu kako bi pronašli porodice i, možda, uklonili sumnju u identitet posmrtnih ostataka koji su sahranjeni bez naučne podrške. Prvo se usredsređujemo na slučajeve koji, pod različitim uslovima, obično dovedu do pogrešne identifikacije. Strategija, međutim, zadire dublje od ovoga: jednom kada se utvrde potencijalne porodice, osoblje OSM-a ih kontaktira i situacija se detaljno opisuje i objašnjava. Slučajevi teže da budu jedinstveni u svojim okolnostima tako da svaki zaslužuje pojedinačnu pažnju. U mnogim slučajevima, sve što je potrebno je uzorak krvi; dok je u nekim potreban uzorak krvi i uzorak kostiju, a u drugim je potrebno uraditi potpunu ekshumaciju i obdukciju. (Pogledaj poglavlje 5: Rešavanje potencijalnih pogrešnih identifikacija).

Mapa 2- TELA I DELOVI TELA PO REGIONIMA



## POGLAVLJE 5: REŠAVANJE POTENCIJALNIH POGREŠNIH IDENTIFIKACIJA

Ispravljanje slučajeva potencijalnih pogrešnih identifikacija iz 1999. i 2000. godine je dugotrajan proces koji zahteva popriličan takt pri kontaktiranju porodica, udruženja porodica nestalih, vođa zajednica, zahteva puno strpljenja i pažnju ka detaljima prilikom analiziranja dokumenata i situacije na terenu, uključujući postojeća groblja i potencijalna mesta na kojima su ostaci sahranjivani.

Strategija OSM-a u rešavanju pitanja potencijalnih pogrešnih identifikacija uključuje sledeće radnje:

- Ekshumaciju posmrtnih ostataka na zahtev članova porodice radi potvrđivanja identiteta uz pomoć DNK analize.
- DNK analiza sačuvanih uzoraka iz 2000. godine koje je prikupio MKSJ.
- Analiza i provera specifičnih slučajeva kao što su oni u Pastasel/Pusto Selo, Rezalla/Rezala, Makermal/Makrmalj, Bishtrazhin/Bistazin, Studime, Dubrava, itd. Prikupljanje uzoraka krvi i ekshumacija je neophodno.

## 5.1 EKSHUMACIJE KOJE SU RAĐENE NA ZAHTEV PORODICA

U 2004. godini, OSM ( u to vreme KNLSM) počela je da prihvata zahteve porodica za ekshumaciju ostataka rođaka koji su navodno ubijeni tokom sukoba, a u svrhu utvrđivanja identiteta DNK analizom. EULEX-OSM nastavlja sa ovim neophodnim poslom. Uslovi za prihvatanje takvih zahteva su sledeći:

- Datum događaja. Pretpostavka da je žrtva ubijena tokom sukoba.
- Priroda događaja (zasede, kontrolne tačke, granatiranje sela, itd.)
- Broj žrtava usled događaja.
- Nivo razlaganja ostataka.
- Ko je tvrdio da je prepoznao ostatke?
- Ko je sahranio ostatke?
- Postoji osnovana sumnja u vezi sa identitetom tela.
- Uključeni su i slučajevi gde su porodice ili komšije pronašli ostatke na površini.

Od 2004. godine, 109 posmrtnih ostataka je ekshumirano na zahtev porodica. DNK profiliranje čeka 5, dok je 11 od preostalih 109 pogrešno identifikovano (oko 11%).

U 2010. godini, ukupno 34 tela je ekshumirano od januara do sredine novembra, 12 tela je ekshumirano na zahtev porodica.

**Tabela 7: Podaci o pogrešnim identifikacijama po godini**

| Godina | Ukupan broj ekshumiranih tela | Ekshumirana tela na zahtev porodica (procenat takvih slučajeva u poređenju sa ukupnim brojem) | Broj pogrešno identifikovanih (procenat pogrešno identifikovanih sa brojem ekshumiranih na zahtev porodica) |
|--------|-------------------------------|---|---|
| 2004   | 121                           | 13 (11%)  | 0 (0%)  |
| 2005   | 112                           | 0 (0%)  | n/a   |
| 2006   | 59                            | 11 (19%)  | 1 (9%)  |
| 2007   | 73                            | 22 (30%)  | 2 (9%)  |
| 2008   | 53                            | 16 (30%)  | 2 (12.5%)   |
| 2009   | 101                           | 35 (35%)  | 3 (8.6%)  |
| 2010   | 34                            | 12 (30%)  | 3 (n/a)   |
| Ukupno | 553                           | 109 (18.5%)   | 11 (10.6%)  |

Izvršena je obdukcija svih posmrtnih ostataka i uzorci kostiju su poslani sa povezanim pretpostavljenim identitetom na DNK analizu.

U proseku, OSM prima tri zahteva mesečno i trenutno ima dva zahteva koji čekaju na ekshumaciju.

## 5.2“SAČUVANI UZORCI” u MKSJ

U 2000. godini, MKSJ je prikupio uzorke kostiju za buduće DNK analize. Na kraju aktivnosti MKSJ-a, ovi uzorci su predati UNMIK-u. Kada je otvoren KNLSM u 2002. godini, uzorci uzeti sa NN tela poslani su

MKNL na DNK analize. Uzorci koji pripadaju identifikovanim telima su vraćeni njihovim porodicama 2000. godine (dole navedeni kao "sačuvani uzorci") čuvani su u mrtvačnici.

U 2006. godini, OSM je poslala jedan sačuvani uzorak na DNK analizu na zahtev porodice koja je želela da potvrdi identitet tela sahranjenog 2000. godine. Identitet je potvrđen. Još dva sačuvana uzorka poslana su u 2008. godini na zahtev porodice. Identiteti su ponovo bili potvrđeni.

U 2009. godini, OSM je počeo da šalje sačuvane uzorke bez zahteva članova porodica. OSM se usredsredio na dve lokacije u opštini Skenderaj/Srbica, naime Makermal/Makrmalj and Rezalla/Rezala, gde je OSM sumnjao da su se desile određene pogrešne identifikacije. Od ukupno 48 sačuvanih uzoraka kostiju koji su poslani na DNK analizu, 29 je povezano sa pretpostavljenim identitetom i porodice su se složile da daju uzorak krvi. Od ovih 29 uzoraka, 18 rezultata je potvrdilo prvu identifikaciju koja je napravljena u 2000. godini, četiri rezultata su negativna i čeka se još na 7 rezultata. 19 uzoraka koji su poslani bez pretpostavke o identitetu do danas nemaju poklapanje ni sa jednim od poslanih uzoraka krvi.

Primljen je jedan negativan rezultat za Makermal/Makrmalj. Pogrešno identifikovano telo je ekshumirano i ono pravo je vraćeno porodici (pogledaj paragraf 5 dole).

OSM nastavlja sa analizom na lokaciji Rezalla/Režala i kontaktiraće još porodica kako bi prikupila uzorke krvi sa nadom da će se ispraviti tri pogrešne identifikacije.

Nakon toga će se ostale lokacije uzeti u obzir za proveru i analizu, i možda ćemo poslati još sačuvanih uzoraka na DNK testiranje.

### **5.3 ANALIZE NA OSNOVU DOGAĐAJA: PASTASEL/PUSTO SELO (OPŠTINA ORAHOVAC)**

Pastasel/Pusto Selo je pomenuto od strane BRG (u 2006. godini) kao potencijalni test za slučajeve pogrešne identifikacije.

106 tela je sahranjeno od strane njihovih porodica u 1999. godini. 96 od ovih tela je ekshumirano od strane srpskih timova za sudsku medicinu radi obdukcije i ponovo su sahranjeni na različitim grobljima u različitim opštinama. Ova groblja su zatim ponovo ekshumirana ili direktno od strane porodica koje su tražile svoje nestale rođake ili od strane MKSJ-a u 1999. godini. Većina ekshumiranih tela je identifikovana na osnovu odeće, 56 među njima su žrtve događaja u Pustom Selu. Između 2000. i 2009. godine, 37 dodatnih tela je identifikovano na osnovu DNK analize kao žrtve ovog događaja.

Početakom 2010. godine, 11 muškaraca su se još uvek vodili kao nestala lica tokom događaja u Pustom Selu, a OSM je imala kosti od najmanje 28 neidentifikovanih muškaraca (tela i delove tela) koji se uzete sa groblja gde su pronađene ostale žrtve iz Pustog Sela (Prizren – Tusus groblje, Široko groblje, Donja Srbica, itd). Krvni DNK profil rođaka 13 nestalih muškaraca nije se poklopilo ni sa jednim od posmrtnih ostataka iz mrtvačnice. Posmrtni ostaci ovih muškaraca su, verovatno, sahranjeni pod pogrešnim identitetom od strane drugih porodica.

Ipak, većina porodica je bila protiv ponovne ekshumacije njihovih rođaka radi nove obdukcije i DNK testiranja. U stvari, ni jedna porodica iz Pustog Sela nikada nije došla u OSM sa zahtevom za ponovnu ekshumaciju. Najbolja alternativa je bila da se prikupe uzorci krvi od što je moguće više porodica kako bi se uporedili ovi krvni DNK profili sa profilima NN tela koja se čuvaju u OSM. Očigledno je da ovo ne bi rešilo sve slučajeve pogrešne identifikacije, ali je jedini način da se sazna čiji ostaci leže u mrtvačnici.

Slučaj Pustog Sela predstavlja poseban izazov: posto su žrtve sahranjene u različitim opštinama, sa drugim žrtvama iz drugih mesta i događaja, potencijalne pogrešne identifikacije nisu samo bitne za ovaj događaj. Tu se mogu desiti i unakrsni slučajevi pogrešnih identifikacija.

U februaru 2010. godine, OSM je krenula sa sistematskim kontaktiranjem porodica. Određeni broj porodica je odbio da da krv, ali su uzorci onih koji su prihvatili poslani u MKNL. Do sada je od 18 porodica uzeta krv i OSM je već primila DNK rezultate koji pokazuju pogrešnu identifikaciju kod dva slučaja, jer se krvni profil rođaka poklapa sa neidentifikovanim kostima koji se nalaze u OSM.

- Ime zadržano (DNK poklapanje sa prethodnim NN telom HP35-001B)
- Ime zadržano (DNK poklapanje sa prethodnim NN telom YMI12-001B)
- Ime zadržano (DNK poklapanje sa prethodnim NN telom KRO01-001B)

Ostaci pogrešno sahranjenih pod ova dva (zadržana) identiteta biće ekshumirani narednih nedelja i pravi ostaci biće predati porodicama. OSM se nada da će ova dva slučaja ohrabriti ostale porodice da daju krv ili čak da upute zahtev za ponovnu ekshumaciju ostataka koji su sahranjeni pod imenima njihovih rođaka kako bi proverili identitet sa DNK analizom.

#### **5.4. ANALIZA PO DOGAĐAJIMA – 2: STUDIME, OPŠTINA VUČITRN**

U slučaju groblja Studime, pogrešne identifikacije su većinom interne, na primer unutar grupe od 96 žrtava ubijenih 2. Maja 1999., ali mogu da uključe i neke druge žrtve rata sahranjene na istom groblju.

Sve posmrtno ostatke koji se nalaze na groblju su sahranili seljani, a neke od njih je ekshumirao MKSJ 1999. i ponovo su sahranjeni posle obdukcija na istom groblju. Grobovi dve žrtve događaja od 2. maja nisu mogli da se pronađu i porodice su ih prijavile kao nestale. Pored toga, MKSJ izveštaj pominje prisustvo novih NN tela, od kojih su neka možda kasnije identifikovana od strane članova porodice.

2002. i 2003. godine KNLSM/OSM ekshumirala je tri neidentifikovana tela na groblju (ova tela su još uvek neidentifikovana). U narednim godinama, OSM je na zahtev porodica ekshumirao još šest tela, ali njihov identitet nije mogao da bude utvrđen. Nedavno je treće telo identifikavano kao žrtva ubijena posle 2. Maja 1999. Kao rezultat ovih uzastopnih ekshumacija, OSM je imao 6 neidentifikovanih tela i 6 nestalih osoba koje su prijavljene kao nestale, ali nije postojalo podudaranje između krvi i koštanih profila.

Neke razlike i drugačiji raspored su, takođe, primećeni između početne skice pogreba koju su načinili seljani i izveštaja MKSJ o ekshumaciji koja je obavljena 1999. Pored toga, raspored groblja je drastično promenjen između 2004. i 2010. U početku su pogrebni ostaci pokopani u 15 paralelnih redova, sa malim razmakom i u svakom redu je bilo između 4 i 7 tela. 2004. godine, porodice su počele da grade grobove, ali ne uzimajući u obzir početni raspored sahranjivanja. Betonski okviri i grobovi su samo približno postavljeni preko prvobitnog mesta sahrane. Postalo je nemoguće da se sa sigurnošću lociraju bilo koji posmrtni ostaci.

Da bi se identifikovalo 6 neidentifikovanih posmrtnih ostataka, OSM je počelo da kontaktira porodice iz Studime da bi ih savetovalo da daju krv. Porodice su odabrane na osnovu lokacije grobova njihovih poginulih rođaka. Veliki broj njih je odbio da da krv, podaci za kontakt onih koji su pristali prosleđen je MKSJ. Paralelno sa tim, OSM je, takođe, odlučio da ekshumira grobove da bi prikupilo uzorke za DNK analizu sa ciljem da se lociraju ostaci 6 trenutno nestalih osoba.

Da sada su poslata dva uzorka i ekshumacije su u toku.

#### **5.5 ANALIZA PO DOGAĐAJIMA: DRUGI SLUČAJEVI**

Uz slučajeve Pusto Selo i Studime, OSM radi na sledećim slučajevima: Bistazin, Rezala i Makmalj. Planiramo da uskoro započnemo analizu slučaja Dubrava.

##### **5.5.1 Bistazin, opština Đakovica**

Određeni broj neidentifikovanih tela i delova tela koje je ekshumirao MKSJ na groblju u Đakovici su još uvek neidentifikovani (šifra lokacije CZ). 2008. godine, OSM je počeo da kontaktira porodice žrtava iz Bizastina, da bi ih savetovao da daju krv. Do sada su porodice dale referentne uzorke krvi za 16 žrtava. Šest posmrtnih ostataka je ekshumirano, potvrđen je identitet za pet, a jedna identifikacija tek predstoji. OSM je počeo da kontaktira porodice radi prikupljanja krvi.

### **5.5.2 Rezala, opština Srbica**

(Pogledati pasus 2 gore) OSM će poslati više sacuvanih uzoraka i kontaktiraće još porodica radi prikupljanja krvi.

### **5.5.3 Makrmalj, opština Srbica**

(Pogledati pasus 2 gore) U 2007. godini, KNLSM/OSM je ekshumirao ostatke sahranjene pod imenom (zadržano) da bi potvrdio njihov identitet. Identifikacija je bila negativna i OSM je počeo da kontaktira porodice iz slučaja Makrmalj kako bi ih posavetovao da daju krv. Kako je MKSJ vršio ekshumacije na ovom groblju u 2000. godini (šifra lokacije ZF i RY), OSM je imao sacuvane uzorke i mogao je da pošalje njih 6 bez potrebe da se ekshumiraju ostaci. Potvrđene su tri identifikacije, na dve se čeka i jedna je bila negativna, ali je kasnije identifikovana kao telo koje je u početku bilo sahranjeno pod nečijim drugim imenom.

### **5.5.4 Lanac pogrešne identifikacije**

Istraga o pogrešnim identifikacijama je otkrila prethodno nepoznat nivo složenosti. U 2010. godini, otkriven je lanac pogrešnih identifikacija. Ovo je objašnjeno ispod (izostavljena su prava imena):

Telo za koje se veruje da je žrtva "A" sahranila je porodica "A" u Suvoj Reci 1999.

Međutim, KNLSM je pronašla i identifikovala pravu žrtvu "A" 2007. godine u Donjoj Srbici. KNLSM je nakon toga obavestila porodicu i tela su zamenjena.

Ekshumirano telo je prebačeno u mrtvačnicu KNLSM gde je nedavno, 2010. godine identifikovano kao žrtva B iz Pustog Sela.

Međutim, telo za koje se veruje da je žrtva "B", porodica "B" je sahranila u Suvoj Reci 1999.

OSM je organizovao razmenu ovih tela. Kada se ekshumira, na telu koje je pogrešno identifikovano kao žrtva "B", OSM će izvršiti obdukciju i poslaće uzorke kostiju na DNK analizu.

Oba tela su prvobitno sahranjena na istom groblju u Suvoj Reci na proleće 1999. Nalazila su se samo na nekoliko metara jedno od drugog. Nijedno od njih nije prijavljeno kao nestalo.

Međutim, sin prave žrtve "A", koji je prijavljen kao nestao 2001. godine, na kraju je pronađen na groblju Tusus 2004. godine, a identifikovan 2009. godine. Identifikacija žrtve "A" i njegovog sina je bila moguća samo zato što su postojali uzorci krvi za DNK podudaranje.

Zato je važno za porodice da daju uzorke krvi kada OSM od njih to zatraži, čak i kada nemaju nestale rođake.

## **5.6 ZAKLJUČAK**

Možda se radi o pogrešnoj identifikaciji kod do 11% posmrtnih ostataka koje su porodice sahranile 1999. i 2000. bez naučne identifikacije. Gotovo nijedna od ovih žrtava nije prijavljena kao nestala i porodice nisu

dale krv. Pogrešne identifikacije nisu dovoljno česte da bi se opravdale sistematske ponovne ekshumacije svih ostataka sahranjenih 1999., što je proces koji bi mogao da nanese nepotreban bol i izazove traume porodicama o kojima se radi. S druge strane, njihov broj nije zanemarljiv i ostaci koji su pogrešno sahranjeni možda pripadaju osobi koja je prijavljena kao nestala, dok, sa druge strane, pravo telo možda leži među neidentifikovanim ostacima koji su trenutno u mrtvačnici OSM. Svaki slučaj potencijalne pogrešne identifikacije zaslužuje individualni pristup i strategiju.

U većini slučajeva, prvi korak se sastoji od prikupljanja uzoraka krvi i informacija pre smrti, a raspoloživi sacuvani uzorci šalju se na DNK analizu. Ekshumacije se obavljaju samo onda kada je to neophodno ili kada ih zahtevaju članovi porodice.

## POGLAVLJE 6 - POGREŠNO PRIDRUŽENE KOSTI

Analiza slučaja koju je vršio EULEX pokazala je da su u nekim slučajevima neke kosti pogrešno povezane sa nekim telima. Ovo se posebno dešavalo u slučajevima masovnih grobnica u kojima su mnoge kosti i delovi tela pomešani. Najgori slučaj je masovna grobnica jezera Perućac (ili Bajina Basta) u Srbiji. Slučaj je dole opisan:

### 6.1 SLUČAJ JEZERA PERUĆAC:

Nakon lociranja masovne grobnice, srpske vlasti su ekshumirale tela i izvršile obdukciju tela i ostataka tela. Kada je završen rad na obdukciji i identifikaciji, ostaci su prebacivani na Kosovo po različitim datumima. Na Kosovu su međunarodni eksperti KNLSM utvrdili da je potreban dalji sudsko-medicinski rad. Izvršena je sudsko-medicinska provera. Pronađeno je da su načinjene greške u prvobitnim obdukcijama, uglavnom kod utvrđivanja uzroka smrti i određivanju broja žrtava. Donja tabela pokazuje razlike u broju žrtava:

**Tabela 8: Slučaj jezera Perućac – Prebacivanje iz Srbije na Kosovo**

| Prebacivanje # | Datum              | Broj žrtava za koje se tvrdi da su prebačene iz Srbije | Stvarami broj žrtava koje je odredila KNOSM |
|----------------|--------------------|--|---|
| 1              | 16. decembar 2004. | 12   | 15  |
| 2              | 7. septembar 2005. | 8  | 10  |
| 3              | 25. novembar 2005. | 3  | 5   |
| 4              | 30. jun 2006.      | 18   | 20  |

Srpske vlasti su, takođe, predale nekoliko vreća sa telima sa pomešanim kostima nekoliko neidentifikovanih osoba. Ipak, DNK tehnologija koja je u to vreme bila na raspolaganju MKNL (Međunarodnoj komisiji za nestala lica) ograničila je vrstu uzoraka koja je mogla da se pošalje na profilisanje.

Kada je EULEX počeo da radi u OSM decembra 2008., odabrao je daleko više vrsti kostiju za tehniku demineralizacije. S obzirom da postoji veliki broj nestalih osoba iz slučajeva povezanih sa ovom masovnom grobnicom, postalo je neophodno da se uzme veliki broj uzoraka kostiju (200 uzoraka 2009. i 200 u 2010. godini).

Od 400 uzoraka koji su poslani na dalju analizu, načinjene su 4 nove identifikacije. Preko 320 uzoraka je rezultiralo ponovnim poklapanjem sa pojedincima koji su već identifikovani dok se kod 50 uzoraka nije uspelo. Oko 26 uzoraka čeka na rezultat.

EULEX istraga je pokazala da su srpske vlasti ponovo povezale kosti bez DNK analize. Ove kosti su predate Kosovu i pošto tada nije bilo moguće da se uoči problem, tela su predata porodicama sa po nekoliko kostiju koje im ne pripadaju. EULEX je do sada otkrio 15 takvih slučajeva.

## **6.2 ŠTA MORA DA SE UČINI**

Kosti koje su pogrešno povezane moraju da se ekshumiraju i da se na njima izvrši DNK analiza. EULEX veruje da, iako će to verovatno rezultirati ponovnim povezivanjem većine kostiju, postoji nada da će doći do novih identifikacija.

Otvoriće se grobnice. Kosti koje su pogrešno identifikovane biće uzete iz posmrtnih ostataka u grobnici (što znači da neće doći do ekshumacije). Uzorci za DNK analizu će biti uzeti iz kostiju ruke, noge i lobanje.

Svako novo poklapanje vodiće ponovnom povezivanju, a svaka nova identifikacija će se obraditi na uobičajen način (vidi odeljak 10: plan rada za 2011. godinu).

## **POGLAVLJE 7- ARHIVIRANE ISTRAGE**

OSM je ostvario značajan napredak u analizi 85.000 strana izveštaja MKSJ. Ovi dokumenti uključuju izveštaje istraga na mestu ubistava, ekshumacije i obdukcije identifikovanih i neidentifikovanih žrtava koje je vršio tribunal 1999. i 2000. Oni nisu dosledni u pružanju informacija o lokacijama poslednje sahrane tela žrtave ili kome su predata, ali ipak predstavljaju nove tragove u istrazi koje EULEX/OSM prati u svojim naporima da locira grobnice. Ova vrsta podataka se kombinuje sa više drugih izvora parcijalnih informacija da bi se sačinila što potpunija informacija. Tokom 2010. godine, preispitana je korisnost mnogih slučajeva MKSJ; oni sa najvećim potencijalom dobili su prioritet za dalje delovanje, u nekim slučajevima to je uključivalo istraživanje lokacija i ekshumacije. Ekshumacije koje su obavljene u Novoljanu, Obrandzi i Maticanu (gde je ukupno otkriveno 9 tela i 3 dela tela) bile su rezultat analize MKSJ i KNLSM dokumenata, uz nekoliko ispitivanja lokacija na terenu. Ovaj rad će se nastaviti u 2011.

Pored toga, podaci MKSJ su značajni jer pomažu kod bavljenja istragama o mogućim pogrešnim identifikacijama iz 1999. i 2000.

## **POGLAVLJE 8- PREDAJA POSMRJNIH OSTATAKA PORODICAMA**

Čim se izvrši identifikacija i to bude potvrđeno od strane OSM/a, relevantni članovi porodice se lično obaveštavaju. U slučajevima kada su identifikovani samo delovi tela, OSM savetuje porodice da odlože datum preuzimanja i sahrane dok se ne identifikuju svi mogući delovi tela ili dok se predmet ne zatvori. Ovo sprečava nepotreban duševni bol i troškove za porodicu. Ipak, konačna odluka je uvek na rodbini. Neke porodice se odluče da pokopaju kosti čim se identifikuju. U nekim slučajevima dodatne kosti su identifikovane posle sahrane. OSM tada nudi ponovno otvaranje grobnice da bi se ponovo povezale kosti ako to porodica želi.

OSM je 2010. godine predalo 103 identifikovana posmrtna ostatka porodicama.

## **POGLAVLJE 9- CIVILNO DRUŠTVO**

Učešće civilnog društva, naročito udruženja porodica, u procesu potrage za nestalima je od vitalnog značaja za postizanje rezultata. U 2010. godini, OSM je pojačao razmenu informacija sa udruženjima porodica na

Kosovu i šire. Ustanovili su da članovi civilnog društva imaju važne informacije koje su im pružile nove tragove ka navodnim masovnim grobnicama i specifičnim detaljima koji su pokrenuli neke od njihovih istraga.

EULEX/OSM je imao sastanke sa porodicama, udruženjima porodica i ostalim zainteresovanim više od 70 puta u 2010. godini.

Neophodno je nastaviti na ovom nivou komunikacije sa svim udruženjima porodica u 2011. godini. EULEX/OSM će biti proaktivan u ovom pogledu i nada se da će se porodice odlučiti da rade sa njima. Ovo je posebno važno da bi se postigao napredak u sledećem:

1. Lociranje potencijalnih grobnica,
2. Koordinacija sa ne-članovima koji treba da daju uzorke krvi za DNK analizu,
3. Ubeđivanje porodice da daju krv na DNK analizu,
4. Prikupljanje informacija o specifičnim slučajevima,
5. Razmena informacija i opšta koordinacija,
6. Podrška sistematskom istraživanju grobnica i slični projekti.

Najveći izazovi u 2011. godini su nalaženje pouzdanih informacija koje će voditi do lociranja potencijalnih grobnica, utvrđivanje identiteta ostataka koji se drže u OSM i održavanje saradnje sa porodicama i udruženjima porodica.

Ohrabrujemo sve one koji možda imaju informaciju da nas kontaktiraju. Sve date informacije bice tretirane sa najvećom tajnošću. EULEX/OSM će blagovremeno reagovati na sve pružene informacije.

## **POGLAVLJE 10 - PLAN RADA ZA 2011. GODINU**

EULEX teži da potpuno prenese operacije u vezi nestalih lica na MP onda kada EULEX bude zadovoljan da neophodni složeni zadaci mogu da se izvrše na naučan, nepristrasan i profesionalan način. MP već upravlja velikim delom posla. Sve informacije koje nisu tajna, a koje pruža EULEX, dele se sa lokalnim direktorom i relevantnim osobljem. Ipak još uvek na lokalnom nivou ne postoji kapacitet za bavljenje istragom predmeta, ekshumacijama i sudsko-medicinskim antropološkim radom. U 2011. godini, EULEX će nastaviti da snažno podstiče MP da razvije neophodni lokalni kapacitet za odgovorno bavljenje operacijama nestalih osoba.

U 2011. godini, EULEX i OSM će nastaviti da zajedno rade na utvrđivanju sudbine nestalih. Plan rada će nadograditi rad započet 2010. Prioriteti su sledeći:

- Usmerena kampanja ekshumacije. Glavni izazov za lociranje nestalih je i dalje odsustvo pouzdanih informacija. Oko 18 lokacija je određeno za istraživanje u 2011. Ovo uključuje rad na nekim velikim grobnicama i potraga za dve masovne grobnice na Kosovu.
- EULEX će nastaviti da izvodi akcije u cilju lociranja i pronalaženja navodnih masovnih grobnica van granica Kosova.
- Implementacija projekta satelitskog fotografisanja radi traganja za određenom vrstom grobnica u tesnoj saradnji sa drugim EULEX jedinicama.
- Završiće se rad na ponovnom povezivanju i identifikaciji koji se odnosi na slučajeve Batajnica i Bajna Basta.
- U saradnji sa relevantnim organizacijama prikupiti što više krvi i koštanih uzoraka da bi se kompletirali parcijalni uzorci krvi.
- U saradnji sa udruženjima porodica i relevantnim organizacijama osmisliti politiku za sahranjivanje naknadno identifikovanih delova tela, neidentifikovanih ostataka (sagorelih ili zdrobljenih kostiju itd.) i identifikovanih ostataka koje je porodica odbila da preuzme.
- Nastaviti napore da se identifikuju ostaci i zatvore slučajevi koji se drže u OSM.

- Zatvoriti slučajeve koji su došli do granice sudsko-medicinske analize (slučajevi spaljivanja – zatvoreni slučajevi nestalih osoba na osnovu posrednih dokaza, kad god je to moguće).
- Iscrpeti mogućnosti uzimanja koštanih uzoraka u svim slučajevima.
- Postaviti pitanje pogrešnih ponovnih povezivanja ili ponovnog povezivanja nakon predaje uopšte.
- Nadgledati, mentorisati i savetovati MP u vezi implementacije fokusarine i intenzivne obuke: 2 lokalna polaznika obuke za ekshumacije i obdukcije. Imperativ je da MP sarađuje sa EULEX-om u razvoju lokalne održivosti.